

Sygn. akt VIII Ca 461/14

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2014 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Rafał Krawczyk (spr.)
Sędziowie:	SSO Małgorzata Kończal SSO Hanna Matuszewska
Protokolant:	st. sekr. sąd. Izabela Bagińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 listopada 2014 r.

sprawy z wniosku (...) **Spółki Akcyjnej w G.**

z udziałem **J. K. (1), J. K. (2) i Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta T.**

o zasiedzenie służebności przesyłu

na skutek apelacji uczestników J. K. (1) i J. K. (2)

od postanowienia Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 29 kwietnia 2014 r.

sygn. akt XI Ns 520/13

p o s t a n a w i a :

- 1. oddalić apelację;**
- 2. ustalić, że każdy z uczestników postępowania ponosi koszty związane ze swym udziałem w sprawie w postępowaniu odwoławczym.**

Sygn. akt VIII Ca 461/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 29 kwietnia 2014 r. Sąd Rejonowy w Toruniu stwierdził, że Skarb Państwa z dniem 1 stycznia 1985 r. nabył przez zasiedzenie służebność gruntową, odpowiadającą treści służebności przesyłu, na nieruchomości położonej w T. przy ul. (...), oznaczonej w ewidencji gruntów pod numerem działki (...), KW nr (...), polegającą na znoszeniu istnienia na nieruchomości obciążonej i w przestrzeni nad i pod powierzchnią teźże nieruchomości urządzeń przesyłowych i instalacji elektroenergetycznych w postaci linii napowietrznej wysokiego napięcia 110 kV relacji T. B. – T. R. (dawniej W. – T.) o długości 38 m oraz na prawie korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie niezbędnym

do eksploatacji, konserwacji, remontów i modernizacji tychże urządzeń i instalacji wraz z prawem wejścia i wjazdu na teren nieruchomości odpowiednim sprzętem, której przebieg zaznaczono na mapie na k. 125 akt. Sąd ten ustalił, że J. K. (1) i J. K. (2) są w ramach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej są właścicielami nieruchomości opisanej w sentencji. W 1958 r. została przez nią przeprowadzona przez Zakłady (...) linia napowietrzna wysokiego napięcia 110 kV W.-T. (obecnie T. B.-T. R.). Od momentu posadowienia linia ta była cały czas użytkowana. Kolejno Sąd szczegółowo omówił przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego Zakłady (...), konkludując, że wnioskodawca jest w zakresie infrastruktury obejmującej przedmiotową linię jego następcą prawnym.

Oceniając poczynione ustalenia z punktu widzenia terminów zasiedzenia określonych w przepisach dekretu z dnia 11 października 1946 r. oraz obowiązujących od 1 stycznia 1965 r. kodeksu cywilnego oraz ustawy Przepisy wprowadzające kodeks cywilny, Sąd Rejonowy przyjął, że termin zasiedzenia przedmiotowej służebności upłynął z dniem 1 stycznia 1985 r., gdyż termin wynikający z k.c. upływał wcześniej, niż ten oparty na podstawie przepisów dekretu Prawo rzeczowe i ten pierwszy należało przyjąć zgodnie z przepisami międzyczasowymi. Nie budziło też wątpliwości Sądu, iż poprzednik prawny wnioskodawcy nabył posiadanie w złej wierze.

W apelacji od tego postanowienia J. K. (1) i J. K. zarzucili naruszenie:

1) art. 348 zd. 2 k.c. w zw. z art 6 k.c. poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji uznanie, że została zachowania ciągłość posiadania urządzeń przesyłowych

2) art. 292 k.c. poprzez nieprawidłową wykładnię, co w konsekwencji doprowadziło przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu; w tym kontekście powołali się na pytanie prawne przedstawione Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Sąd Okręgowy we Wrocławiu w sprawie II Ca 1372/12 dotyczące dopuszczalności stwierdzenia zasiedzenia służebności gruntowej o takim charakterze przez 3 sierpnia 2008r.

3) art. 6 k.c. w zw. z art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i uwzględnienie wniosku o zasiedzenie służebności gruntowej, podczas gdy zgodnie z najnowszym orzeczeniem Sądu Najwyższego (II CSK 10/13) konieczne jest formalne przeniesienie posiadania urządzeń przesyłowych

4) art. 285 § 1 i 2 k.c. poprzez jego niewłaściwą interpretację i zastosowanie wykładni rozszerzającej, które to zabiegi interpretacyjne doprowadziły do formułowania przepisów z całkowitym pominięciem ich językowej treści, co doprowadziło do przyjęcia, iż w niniejszej sprawie doszło do zasiedzenia służebności gruntowej w treści odpowiadającej służebności przesyłu na rzecz wnioskodawcy

5) art. 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie, co w konsekwencji doprowadziło do uwzględnienia wniosku, podczas gdy bieg terminu potrzebny do zasiedzenia służebności przesyłu może biec dopiero od dnia, w którym prawo to zostało ustanowione tj. od dnia 3 sierpnia 2008r.

6) art. 5 k.c. polegające na uwzględnieniu wniosku o zasiedzenie, w sytuacji gdy wniosek ten sprzeczny jest z zasadami współżycia społecznego i zmierza w istocie do obejścia przepisów prawa dotyczących służebności przesyłu, obowiązujących od dnia 3 sierpnia 2008r.

7) art. 6 k.c. w zw. z art. 176 k.c. w zw. z art. 292 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie i uwzględnienie wniosku o zasiedzenie służebności gruntowej, podczas gdy zgodnie z najnowszym orzeczeniem Sądu Najwyższego (II CSK 10/13) konieczne jest formalne przeniesienie posiadania urządzeń przesyłowych

Wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego, ewentualnie o jego zmianę przez oddalenie wniosku i zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje na ich rzecz.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawca wniósł o jej oddalenie oraz o zasądzenie od uczestników na jego rzecz kosztów postępowania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie, a podniesione w niej zarzuty nie podważyły trafności zaskarżonego postanowienia.

Ustalenia faktyczne Sądu I instancji były prawidłowe i znajdowały odzwierciedlenie w przeprowadzonych dowodach, zatem Sąd Okręgowy przyjmuje za punkt wyjścia dla niniejszego rozstrzygnięcia.

Najdalej idące zarzuty apelacji dotyczyły dopuszczalności stwierdzenia zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu w odniesieniu do stanu prawnego sprzed wprowadzenia instytucji przesyłu do polskiego porządku prawnego tj. przed 3 sierpnia 2008 r. (pkt 2, 4 i 5 apelacji). Wbrew jednak tym zarzutom, zgodnie z przeważającymi poglądami judykatury i doktryny, które Sąd Okręgowy konsekwentnie podziela, dopuszczalne jest stwierdzenie zasiedzenia służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu w odniesieniu do stanu prawnego. W tym kontekście zauważyć trzeba, że przepisy 3051-3054 k.c. normujące służebność przesyłu ukształtowane zostały z intencją potwierdzenia dotychczasowej praktyki orzeczniczej, która już wcześniej przyjmowała możliwość ustanowienia na nieruchomości służebności gruntowej, pozwalającej na korzystanie ze znajdujących się na niej urządzeń przesyłowych przez przedsiębiorcę wykorzystującego je w swojej działalności gospodarczej (uchwały Sądu Najwyższego z dnia z 17 stycznia 2003 r., III CZP 73/02, OSNC 2003, Nr 11, poz. 142, oraz z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08, Biul. SN 2008, nr 10, s. 7). Wprowadzenie art. 3051-3054 k.c. oznaczało przede wszystkim uszczegółowienie treści przepisów prawa i nie wiązało się z wprowadzeniem norm prawnych, które znacząco odbiegałyby od norm obowiązujących już wcześniej w ramach ogólnej regulacji służebności gruntowych.

Trzeba też podkreślić, że przesłanką zasiedzenia służebności jest korzystanie z trwałego i widocznego urządzenia (art. 292 k.c.), a jednocześnie terminy zasiedzenia są relatywnie długie (i takie były też w poprzednim stanie prawnym, wynosząc 20 lat w przypadku nabycia posiadania w złej wierze), co bez przeszkód pozwala właścicielowi na podjęcie obrony przed ograniczeniem jego własności. Nie ma więc przeszkód, aby właściciel nieruchomości przed upływem okresu zasiedzenia uregulował stan prawny przebiegających przez jego grunt urządzeń przesyłowych.

Z kolei zarzut naruszenia art. 5 k.c. (pkt 6 apelacji) był nietrafny przede wszystkim z uwagi na deklaratoryjny charakter orzeczenia o stwierdzeniu zasiedzenia, wykluczający ocenę wniosku w tym przedmiocie z perspektywy konstrukcji nadużycia prawa podmiotowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 września 1999 r., I CKN 134/98, Lex nr 142535). Ponadto nie jest trafna teza skarżących, iż wniosek o stwierdzenie zasiedzenia służebności przesyłu jest już z założenia sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, gdyż zmierza do obejścia prawa, a w istocie ma na celu bezpłatne nabycie prawa. Taki zarzut można by przecież stawiać w każdym przypadku zasiedzenia służebności gruntowej, która z definicji stanowi ingerencję w cudzą nieruchomość, skoro powstaje ex lege wskutek upływu czasu i zazwyczaj przy sprzeciwie właściciela nieruchomości obciążonej.

W dalszej kolejności skarżący stawiają zarzuty dotyczące nieudowodnienia przeniesienia posiadania urządzeń przesyłowych z związku z przekształceniami po stronie poprzedników wnioskodawcy (pkt 1, 3 i 7 apelacji). W sprawie niniejszej nie ma to jednak żadnego znaczenia, skoro stwierdzenie zasiedzenia nastąpiło na rzecz Skarbu Państwa, gdyż to właśnie Skarb Państwa – zgodnie z zasadą jednolitej własności państwowej - był w chwili upływu terminu zasiedzenia posiadaczem przedmiotowej służebności (niezależnie od przyjęcia dobrej lub złej wiary w chwili nabycia posiadania). Należy tu pokrótce przypomnieć, że do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3 poz. 11), tj. do dnia 1 lutego 1989 r., obowiązywała zasada jednolitej własności państwowej, zgodnie z którą Państwo było jedynym właścicielem całego mienia państwowego, niezależnie od tego, w czym zarządzie mienie to się znajdowało. W konsekwencji Państwu przysługiwały także uprawnienia właścicielskie co do mienia pozostającego w zarządzie przedsiębiorstw państwowych, a więc odrębnych od Skarbu Państwa osób prawnych. Dominował wówczas pogląd, że państwowym osobom prawnym przysługuje względem przydzielonych im

części mienia ogólnonarodowego szczególnego rodzaju prawo podmiotowe (prawo zarządu lub prawo do tzw. zarządu operatywnego). Państwowe osoby prawne nie miały jednak żadnych praw podmiotowych do zarządzanego przez nie mienia, które mogłyby przeciwstawić Państwu. Tak rozumianą zasadę jednolitej własności państwowej odnoszono też do posiadania, co oznaczało, że Skarb Państwa był nie tylko właścicielem, ale i posiadaczem rzeczy pozostających w zarządzie państwowych osób prawnych.

Skoro skutki związane z posiadaniem przez państwowe osoby prawne mogły powstać jedynie na rzecz Skarbu Państwa, to zasiedzenie - w razie ziszczenia się przesłanek określonych w art. 172 k.c. - mogło nastąpić nie na rzecz państwowej osoby prawnej sprawującej zarząd, lecz właśnie Skarbu Państwa. Dotyczyło to także zasiedzenia służebności gruntowej, jeżeli posiadaczem tej służebności była państwowa osoba prawna (por. wyrok SN z dnia 9 grudnia 2009 r. IV CSK 291/09, Lex nr 564973). Stwierdzenie zatem przez Sąd a quo, iż zasiedzenie nastąpiło na rzecz Skarbu Państwa, było więc całkowicie prawidłowe.

Do uchylenia konstrukcji jednolitej własności państwowej, dzięki czemu państwowe osoby prawne uzyskały zdolność prawną do nabywania prawa własności, doszło dopiero z dniem 1 lutego 1989 r., w wyniku nowelizacji art. 128 k.c., dokonanej ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r., a więc już po tym jak doszło do zasiedzenia.

Z tego punktu widzenia nie miały znaczenia późniejsze przekształcenia przedsiębiorstwa państwowego Zakłady (...). Dla porządku jedynie Sąd Okręgowy zaznacza, że argumentacja skarżących dotycząca uprawnień wnioskodawcy do infrastruktury przesyłowej wybudowanej przez przedsiębiorstwo państwowe jest chybiona. Należy wskazać bowiem, że z dniem 5 grudnia 1990 r., tj. wejścia w życie art. 2 ustawy z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy dnia 29 kwietnia 1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz.U. Nr 79 poz. 464 ze zm.) grunty stanowiące własność Skarbu Państwa będące w dniu 5 grudnia 1990 r. w zarządzie państwowych osób prawnych innych niż Skarb Państwa stawały się z tym dniem z mocy samego prawa przedmiotem użytkowania wieczystego tych podmiotów, a budynki, lokale i urządzenia wzniesione na tych nieruchomościach stawały się własnością tych osób prawnych.

Zgodnie z ugruntowanym poglądem fakt przejścia posiadania powinien zostać wykazany za pomocą deklaratywnej decyzji Wojewody wydanej na podstawie art. 2 ust. 3 wskazanej ustawy (por. postanowienia SN z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC z 2010 nr 1 poz. 15, z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10, Lex nr 1096048, i z dnia 23 stycznia 2013 r. I CSK 256/12, Lex nr 1294472). W stosunku do przedsiębiorstwa państwowego Zakład (...) w T. (wydzielonego z Zakładów (...)) decyzja została taka wydana dnia 8 marca 1996 r. (k. 92-94). Należy przyjmować, że z tą samą datą powstało następstwo prawne w zakresie posiadania nieruchomości (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2007 r. I CSK 64/07, Lex nr 286763). W sprawie niniejszej uwaga ta ma znaczenie jedynie dla legitymacji czynnej wnioskodawcy, a nie dla meritum orzeczenia.

Dlatego też Sąd Okręgowy oddalił apelację (art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.). O kosztach postępowania Sąd orzekł po myśli art. 520 § 1 k.p.c., uznając, że żadne okoliczności sprawy nie przemawiają za odstąpieniem od generalnej reguły orzekania o kosztach postępowania nieprocesowego, zgodnie z którą każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.